

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľov **1/ Ľ. P.**, bývajúcej v B., **2/ maloletého D. P.**, bývajúceho v B., zastúpeného navrhovateľkou 1/, proti odporcovi **R., a.s.**, so sídlom v B., IČO: X., zastúpenému J. H., advokátom so sídlom v B., o **ochranu osobnosti**, vedenej na Okresnom súde Bratislava I pod sp. zn. 18 C 76/2001, o dovolaní navrhovateľov 1/ a 2/ zastúpených J. Č., advokátom so sídlom v B., proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 26. októbra 2010 sp. zn. 8 Co 259/2008, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky **z r u š u j e** rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 26. októbra 2010 sp. zn. 8 Co 259/2008 a vec vracia tomuto súdu na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Navrhovatelia sa v konaní domáhali ochrany ich osobnosti, do ktorej im mal odporca zasiahnuť 14. mája 2001 uverejnením článku v týždenníku Č. s názvom „P. spreneveril päť miliónov!“ a podtitulom „Keby dnes C. žil, sedel by vo väzení. Minul totiž obrovskú sumu patriacu hokejovému zväzu“. Poukazovali na to, že tento článok o protiprávnom konaní a samovražde slávneho reprezentanta slovenského ľadového hokeja D. P. prezývaného „C.“ nepochybuje; v ňom obsiahnuté úvahy nie sú len hypotézami alebo teóriami, ale konštatovaniami sprenevery. V rozpore s princípom prezumpcie neviny je v článku ako preukázaný fakt prezentované to, že nebohý D. P. spreneveril obrovskú sumu peňazí hokejového zväzu, minul ju na hazardné hry a keby žil, sedel by vo väzení. Na predmetný článok nadviazal ďalší článok nazvaný: „Smrtiacu guľku si vpálil priamo doprostred čela“, ktorý končil slovami: „Nedalo sa vypátrať, prečo si siahol na Ž.. Rozlúčil sa so svojimi najbližšími, rozdelil medzi nich majetok. Jediné, čo stálo za zmienku boli slová o vypuknutí akéhosi škandálu, v ktorom vyjde všetko najavo. Je pravdepodobné, že D. P. mal na mysli vlastné zlyhanie a spreneveru peňazí hokejového zväzu“. Navrhovatelia zdôraznili, že žiaden

súd nikdy nevyslovil, že D. P. je vinný z trestného činu sprenevery a nikto od jeho smrti si voči nim (resp. dedičstvu) neuplatnil pohľadávku z titulu náhrady spôsobenej škody. D. P. bol nielen legendou slovenského ľadového hokeja, ale aj starostlivým otcom a manželom. Uvedené hrubé obvinenia závažným spôsobom zasiahli tak do jeho cti, dôstojnosti a dobrého mena, ako aj do osobnosti členov jeho rodiny, ktorá sa dostala do povedomia verejnosti ako rodina defraudanta a s touto povest'ou musí ďalej žiť. Navrhovatelia na tomto základe žiadali, aby bol odporca zaviazaný verejne sa im ospravedlniť (spôsobom uvedeným v ich návrhu), a to v týždenníku Ž., lebo týždenník Č. už neexistuje. Žiadali tiež, aby odporcovi bola uložená povinnosť upustiť od ďalších neoprávnených zásahov do ich osobnosti a zaplatiť im náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 1 000 000 Sk.

Okresný súd Bratislava I rozsudkom z 19. júna 2008 č.k. 18 C 76/2001-238 uložil odporcovi povinnosť ospravedlniť sa navrhovateľom 1/ a 2/ v prvom nasledujúcom čísle týždenníka Ž., ktorý bude pripravovaný po právoplatnosti rozsudku, rovnakým typom a veľkosťou písma ako uverejnený článok „P. spreneveril päť miliónov!“ vrátane nadpisu „Ospravedlnenie“ s rovnakým typom a veľkosťou písma ako bol nadpis uvedeného článku, ako jediný článok na samostatnej strane v znení: „Spoločnosť R. a.s. (pozn. dovolacieho súdu: vtedajší obchodný názov odporcu) sa ospravedľuje L. P. a D. P. za neoprávnený zásah do práv na ochranu ich osobnosti spôsobený uverejnením článku 'P. spreneveril päť miliónov!' s podtitulom 'Keby dnes populárny C. žil, sedel by vo väzení. Minul totiž obrovskú sumu patriacu hokejovému zväzu', ktorý vyšiel v spoločenskom týždenníku Č. č. X. dňa 14. mája 2001, a ktorého autorom je redaktor Š. N.“. Súd prvého stupňa ďalej odporcu zaviazal zaplatiť do 3 dní navrhovateľke 1/ náhradu jej spôsobenej nemajetkovej ujmy vo výške 300 000 Sk a navrhovateľovi 2/ náhradu jemu spôsobenej nemajetkovej ujmy vo výške 30 000 Sk. Návrh vo zvyšku zamietol. Rozhodol tiež o náhrade trov konania. V odôvodnení uviedol, že na základe výsledkov vykonaného dokazovania dospel k záveru, že navrhovatelia sa opodstatnene domáhajú ochrany ich osobnosti, do ktorej im odporca neoprávnene zasiahol publikovaním predmetného článku. Bolo preukázané, že vec podozrenia z trestného činu sprenevery, ktorej sa mal dopustiť I.D. P., bola pre jeho úmrtie odložená a z toho istého dôvodu bolo uznesením Prezídia Policajného zboru – Úradu boja proti korupcii ČVS: PPZ-41/BPK-B-2004 z 30. mája 2005 trestné stíhanie zastavené. S poukazom na § 11 a § 13 Občianskeho zákonníka dospel súd prvého stupňa k záveru, že uverejnením článku došlo k závažnému zásahu do súkromia navrhovateľov 1/ a 2/, vrátane ich rodinného Ž.. Neoprávnený zásah do osobnostných práv, ktorý spočíva v tvrdení, avšak právoplatným

rozsudkom súdu nepreukázanej trestnej činnosti, zakladá nárok navrhovateľov na ospravedlnenie a na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch. Pri určení výšky tejto náhrady prihliadol na závažnosť vzniknutej ujmy. Obranu odporcu, ktorú založil na tom, že rozhodnutia orgánov činných v trestnom konaní majú charakter právoplatných rozhodnutí, z ktorých treba vychádzať, označil súd prvého stupňa ako nedôvodnú, lebo žiadnym právoplatným rozsudkom súdu nebolo vyslovené spáchanie trestnej činnosti D. P.; išlo výlučne len o podozrenie zo spáchania trestného činu. Priznanú výšku náhrady nemajetkovej ujmy považoval súd za primeranú okolnostiam zásahu a jeho negatívnym dôsledkom na chránené osobnostné práva. Vo zvyšku návrh zamietol ako neopodstatnený. O náhrade trov konania rozhodol podľa § 142 ods. 3 O.s.p. a navrhovateľom priznal náhradu trov konania v celom rozsahu s odôvodnením, že v časti ospravedlnenia mali plný úspech a v časti náhrady im spôsobenej nemajetkovej ujmy záviselo rozhodnutie od úvahy súdu.

Na odvolanie navrhovateľov 1/ a 2/ (proti výroku o náhrade trov konania) a odporcu (proti výroku rozsudku súdu prvého stupňa, ktorým bolo návrhu vyhovie) Krajský súd v Bratislave rozsudkom z 26. októbra 2010 sp. zn. 8 Co 259/2008 rozsudok súdu prvého stupňa v napadnutej časti vo veci samej zmenil tak, že návrh zamietol. Rozhodol tiež o trovách konania. V odôvodnení uviedol, že vec prejednal na odvolacom pojednávaní v zmysle § 214 ods. 1 O.s.p., na ktorom zopakoval dokazovanie (§ 213 ods. 3 O.s.p. a § 129 ods. 1 O.s.p.), preskúmal ju v napadnutých častiach a z dôvodov podaných v odvolaní (§ 212 ods. 1 O.s.p.) a dospel k názoru, že súd prvého stupňa nesprávne zistil skutkový stav a vec nesprávne právne posúdil. V danom prípade neboli splnené zákonom stanovené predpoklady pre poskytnutie ochrany proti neoprávneným zásahom do osobnostných práv navrhovateľov 1/ a 2/. Inkriminovaný článok nemohol zasiahnuť do žiadnej zo zložiek práva na ochranu ich osobnosti, lebo sa týkal výlučne osoby a osobnosti D. P. a bol uverejnený v súvislosti s informáciou o tom, že prevzal v mene hokejového zväzu finančné prostriedky v prepočte vo výške asi 5 000 000 Sk. Obsah článku je pritom zhodný so skutkovými okolnosťami uvedenými aj v uznesení OÚV PZ v Bratislave III zo 16. marca 2001 ČVS: OÚV-133/02-2001. Konanie D. P. v súvislosti s prevzatím týchto finančných prostriedkov bolo predmetom vyšetrovania orgánmi činnými v trestnom konaní. Článok vychádzal z (dôveryhodných) informácií prevzatých od orgánov činných v trestnom konaní a orientoval sa na okolnosti, ktoré boli predmetom záujmu verejnosti. Odporca mal legitímne právo informovať o nich verejnosť prostredníctvom tlače. Na základe toho dospel odvolací súd k záveru, že tvrdenia obsiahnuté v predmetnom článku boli chránené slobodou prejavu a neboli spôsobilé zasiahnuť

do osobnostných práv navrhovateľov 1/ a 2/ v takej miere, že by poškodili ich dobré meno, česť a ľudskú dôstojnosť v zmysle § 11 Občianskeho zákonníka. Z uvedených dôvodov odvolací súd rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej v odporcom napadnutej časti zmenil podľa § 220 O.s.p. tak, že návrh zamietol. O náhrade trov konania rozhodol podľa § 224 ods. 2 O.s.p. v spojení s § 142 ods. 1 O.s.p.

Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podali navrhovatelia dovolanie, v ktorom uviedli, že napadnuté rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.) v otázke spôsobilosti článku zasiahnuť do chránených osobnostných práv navrhovateľov 1/ a 2/ a v otázke rešpektovania rámca prípustnej realizácie slobody prejavu. I keď sa článok skutočne týkal najmä samotného D. P., predsa len jeho obsah zasiahol aj do ich práv. Autor článku pri informovaní o kauze sprenevery nepoužil ani raz podmieňovací spôsob, v dôsledku čoho článok vyznel tak, že k sprenevere došlo a dopustil sa jej D. P.. V článku zvolený spôsob informovania o dôvodoch samovraždy (hazarde a zadlžení) je v hrubom rozpore s novinárskou etikou a akoukoľvek úctou k osobe zomrelého a jeho rodine. Autor článku podal svoje špekulácie o posledných chvíľach D. P. tak, akoby išlo o overené informácie; zvolil pri tom slová mimoriadne expresívne, neprimerané okolnostiam, znevažujúce a v podstate nesúvisiace s obsahom článku. Verejné označenie D. P. za defraudanta, zločincu, gamblera, zadlženú osobu, zasiahlo aj do práva na ochranu osobnosti navrhovateľov. Právny názor odvolacieho súdu, podľa ktorého výroky uverejnené v článku zasiahli iba do práva na ochranu osobnosti D. P., je preto nesprávny, založený na reštriktívnom chápaní práva na ochranu osobnosti. Aj v prípade verejne známej osoby musí tlač zachovať zásady morálky, etiky a elementárnej slušnosti. Verejnosť má právo byť informovaná aj o zastavení trestného stíhania; z daného rozhodnutia orgánu činného v trestnom konaní ale nemožno automaticky vyvodzovať, že D. P. sa dopustil trestného činu. Spôsob informovania o celom prípade, ktorý bol zvolený v článku, hrubo presahuje právo na slobodu tlače a je v rozpore s obvyklým štandardom bulvárnej tlače. Navrhovatelia na základe vyššie uvedených skutočností dospeli k názoru, že vec po právnej stránke posúdil správne súd prvého stupňa. Žiadali preto, aby dovolací súd napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zmenil tak, že potvrdí rozsudok súdu prvého stupňa. Zároveň sa domáhali náhrady trov odvolacieho a dovolacieho konania.

Odporca vo vyjadrení k dovolaniu uviedol, že navrhovatelia svoju argumentáciu zakladajú na tvrdeniach, dôkazoch a dôvodoch, ktoré by mohli (a mali) uplatňovať, keby sa

domáhali tzv. postmortálnej ochrany osobnosti D. P. ako osoby aktívne legitimované podľa § 15 Občianskeho zákonníka. Pokiaľ by sa domáhali ochrany podľa tohto ustanovenia, bolo by to, čo uvádzali v konaní, možné subsumovať pod ustanovenie § 11 až § 13 Občianskeho zákonníka. Tvrdia síce, že v článku uverejnené informácie zasiahli do ich práva na ochranu osobnosti, nimi citované informácie sa ale týkajú iba D. P.. Ochrana jeho osobnosti nebola však predmetom konania. Právo na ochranu osobnosti je vždy striktné spojené s určitou konkrétnou fyzickou osobou a neoprávnený zásah do sféry jej osobnosti neznamená automaticky neoprávnený zásah do sféry osobnosti iných osôb. Uverejnením článku nemohlo dôjsť k neoprávnenému zásahu do práva navrhovateľov, ktorí neboli v článku ani len spomenutí; v článku sa netvrdilo, že sa na konaní D. P. podieľali alebo z neho profitovali. Pokiaľ by sa ich argumentácii priznala relevantnosť, znamenalo by to, že z dôvodu uverejnenia článku by sa ochrany svojej osobnosti mohol domáhať ktokoľvek, kto mal k D. P. bližší vzťah; takých osôb môže byť nespočetné množstvo. Argumentácia navrhovateľov je nesprávna až absurdná a prekračuje rámec práva na ochranu osobnosti. Navyše, skutkové tvrdenia autora článku zodpovedajú obsahu vyšetrovacieho spisu. Trestné stíhanie nebolo odložené z dôvodu nesprávnosti záverov orgánov činných v trestnom konaní, ale iba z dôvodu, že smrťou D. P. zanikla možnosť stíhať ho. Pravdivé opísanie určitých skutočností vylučuje v danom prípade neoprávnený zásah do práva na ochranu osobnosti. Ak D. P. konal spôsobom opísaným v článku, dopustil sa protispoločenského konania; už len to spochybňuje jeho občiansku česť a dôstojnosť. Uverejnenie článku bolo prinášaním informácií o téme legitímneho verejného záujmu. D. P. – známy športovec a vysoký funkcionár hokejového zväzu – bol osobou verejného záujmu a jeho smrť verejnosť šokovala. Pokiaľ odporca sprostredkoval verejnosti zistenia orgánov činných v trestnom konaní, postupoval v súlade so svojím právom šíriť informácie. Napriek tomu, čo D. P. bol a znamenal, nebol nedotknuteľný. Dodnes nevyvrátené podozrenie zo spáchania závažného trestného činu je fakt, ktorý si autor článku nevymyslel. Opis posledných chvíľ D. P. bol síce autorovou subjektívnou úvahou (predstavou), sloboda prejavu ale oprávňovala novinára prezentovať verejnosti úvahy takejto povahy. I keď navrhovateľmi akcentované právo na ochranu priezviska, rodinného Ž. a dobrej povesti je súčasťou práva na ochranu osobnosti, nie je súčasťou ochrany osobnosti ochrana pred zásahom do dobrej povesti jeho príbuzného. Príbuzní dotknutej osoby sú oprávnení domáhať sa ochrany dobrej povesti dotknutej osoby iba podľa § 15 Občianskeho zákonníka, vtedy ale uplatňujú ochranu nie svojho práva, ale práva inej osoby. Navrhovatelia sa však (ako osoby uvedené v § 15 Občianskeho zákonníka) nedomáhali ochrany osobnosti D. P., ale ochrany svojej vlastnej osobnosti. Ochrana priezviska spočíva v ochrane pred jeho

neoprávneným použitím inou osobou; to však predmetom konania nie je. Čo sa týka ich rodinného Ž., samotní navrhovatelia uvádzajú, že článok bol uverejnený tri roky po smrti ich manžela (otca). Je teda zrejmé, že rodinný Ž. s D. P. bol ukončený jeho smrťou, a preto uverejnením článku po tak dlhej dobe od jeho smrti už nemohlo dôjsť k neoprávnenému zásahu do neexistujúceho rodinného Ž.. Uverejnenie článku mohlo (a v súlade s účelom článku aj malo) vyvolať pozornosť verejnosti, tým však nedošlo k zásahu do osobnostných práv navrhovateľov. Navrhovatelia v konaní ničím nevysvetlili, ako zasiahlo do ich osobnostných práv uverejnenie informácií o tom, že za samovraždou D. P. mohla byť hráčska závislosť alebo trestné konanie, v ktorom vystupoval ako podozrivý. Tvrdenie navrhovateľov, že pamiatka otca a manžela je neoddeliteľnou súčasťou práva na ochranu osobnosti každého jednotlivca, nemá absolútne žiadne opodstatnenie; vyplýva to napokon z § 15 Občianskeho zákonníka. Postmortálnu ochranu osobnosti týkajúcu sa aj pamiatky na zomrelého (otca a manžela) poskytuje iba toto ustanovenie. Sama existencia § 15 Občianskeho zákonníka vyvracia zjavne nesprávny názor navrhovateľov – pokiaľ by sa totiž osobnostných práv manžela alebo otca mohli domáhať v rámci ochrany svojich subjektívnych práv manžel, dieťa alebo rodič, nemal by § 15 Občianskeho zákonníka žiadny význam. Špeciálnu právnu úpravu postmortálnej ochrany osobnosti nemožno obchádzať len preto, že navrhovatelia nechceli alebo opomenuli postupovať podľa tohto ustanovenia. Pokiaľ teda chceli dosiahnuť ochranu osobnosti D. P., mali sa súdnej ochrany domáhať ako osoby aktívne legitimované podľa § 15 Občianskeho zákonníka. Pre správne právne posúdenie danej veci je ale najdôležitejším to, že nech už sú výhrady navrhovateľov akékoľvek, voči odporcovi sú irelevantné, lebo mal legitímne právo spoľahnúť sa na obsah rozhodnutí orgánov činných v trestnom konaní. So zreteľom na všetky uvedené dôvody odporca navrhol dovolanie zamietnuť a priznať mu náhradu trov dovolacieho konania.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podali včas účastníci konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) zastúpení advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.), proti rozsudku, ktorý možno napadnúť dovolaním (§ 238 ods. 1 O.s.p.), preskúmal napadnutý rozsudok bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) a dospel k záveru, že dovolanie je dôvodné.

V zmysle § 241 ods. 2 O.s.p. môže byť dovolanie podané iba z dôvodov, že a/ v konaní došlo vadám uvedeným v § 237 O.s.p., b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci a c/ rozhodnutie spočíva na nesprávnom

právnom posúdení veci. Dovolací súd je viazaný nielen rozsahom dovolania, ale i v dovolaní uplatnenými dôvodmi (§ 242 ods. 1 O.s.p.); obligatórne sa zaoberá procesnými vadami uvedenými v § 237 O.s.p. a tzv. inými vadami konania, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci.

Dovolatelia procesné vady uvedené v § 241 ods. 2 písm. a/ a b/ O.s.p. nenamietali a ich existencia nevyšla v dovolacom konaní najavo.

V dovolaní je uplatnený dovolací dôvod v zmysle § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.; navrhovatelia tvrdia, že napadnuté rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. Nesprávnym právnym posúdením veci je omyl súdu pri aplikácii práva na zistený skutkový stav. O nesprávnu aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd nepoužil správny právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

Podľa právneho názoru dovolacieho súdu použil odvolací súd v danom prípade náležité ustanovenia zákona, napriek tomu ale dospel k nesprávnym právnym záverom:

Ustanovenia § 11 až 16 Občianskeho zákonníka upravujú právo na ochranu osobnosti ako jednotné právo zabezpečujúce v občianskoprávnej oblasti rešpektovanie osobnosti fyzickej osoby a jej všestranný slobodný rozvoj. Fyzická osoba má právo na ochranu svojej osobnosti, najmä Ž. a zdravia, občianskej cti a ľudskej dôstojnosti, ako aj súkromia, svojho mena a prejavov osobnej povahy (§ 11 Občianskeho zákonníka). Fyzická osoba má právo najmä sa domáhať, aby sa upustilo od neoprávnených zásahov do práva na ochranu jej osobnosti, aby sa odstránili následky týchto zásahov a aby jej bolo dané primerané zadosťučinenie (§ 13 ods. 1 Občianskeho zákonníka). Pokiaľ by sa nezdalo postačujúce zadosťučinenie podľa odseku 1 najmä preto, že bola v značnej miere znížená dôstojnosť fyzickej osoby alebo jej vážnosť v spoločnosti, má fyzická osoba tiež právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch (§ 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka). Po smrti fyzickej osoby patrí uplatňovať právo na ochranu jej osobnosti manželovi a deťom, a ak ich niet, jeho rodičom (§ 15 Občianskeho zákonníka).

Právna úprava ochrany osobnosti, ktorá je obsiahnutá v Občianskom zákonníku vychádza z toho, že všetky fyzické osoby majú jednak všeobecné vlastnosti a univerzálne danosti každej ľudskej bytosti, ktoré sa postupne vytvárali a modifikovali v nadväznosti na celkový vývoj ľudstva v oblasti etickej, ekonomickej, politickej, kultúrnej, náboženskej a pod., jednak osobitné vlastnosti dané individualitou a neopakovateľnosťou osobnosti každého jednotlivého človeka vo všetkých stránkach a sférach jeho Ž.. Predmetné ustanovenia zohľadňujú tak univerzálnosť platiacu pre všetkých ľudí, ako aj mnohorakú diferenciáciu vyplývajúcu z toho, že každý človek je jedinečný, originálny, inak osobnostne štruktúrovaný. Občiansky zákonník zabezpečuje ochranu osobnosti z oboch uvedených aspektov.

1. Navrhovatelia sa v konaní domáhali ochrany ich osobnosti tvrdiac, že odporca do nej neoprávnené zasiahol publikovaním novinového článku, v ktorom bol manžel navrhovateľky 1/ a otec navrhovateľa 2/ označený za osobu, ktorá sa dopustila sprenevery. Dovolací súd, rešpektujúc osobitné stránky vzťahov vznikajúcich v rodine a manželstve (k tomu vid' bližšie 3.), pristúpil najskôr k posúdeniu spôsobilosti predmetného článku zasiahnuť do osobnosti fyzickej osoby.

Ak je za zásah do osobnostných práv považovaný písomný prejav, je pre posúdenie, či sa negatívne dotkol osobnosti, potrebné analyzovať nielen obsah tohto prejavu, ale tiež formu v ňom použitých výrazových (slovných i grafických) prostriedkov, pretože tá je vonkajším prejavom obsahu (vid' aj rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 MCdo 10/2005). Pri skúmaní, či článok uverejnený v novinách, časopise alebo inom periodiku zasiahol do osobnostných práv fyzickej osoby, je osobitne významná otázka pravdivosti skutkových okolností, ktoré sú v ňom uvedené. Pokiaľ médiá informujú o okolnostiach súvisiacich s trestnou činnosťou, treba mať na zreteli tiež princíp prezumpcie nevinu, v dôsledku uplatnenia ktorého je o určitej fyzickej osobe ako o páchatel'ovi trestného činu prípustné informovať verejnosť až po právoplatnom odsudzujúcom rozsudku (porovnaj tiež Švestka a kol. „Ochrana osobnosti podľa občianskeho práva“, Linde Praha, a.s. 1996, str. 304).

V preskúmvanej veci bolo výsledkami vykonaného dokazovania preukázané, že „trestné stíhanie pre trestný čin sprenevery podľa § 248 ods. 1 a 4 Trestného zákona v znení novely č. 557/1991 Zb., ktoré bolo začaté podľa § 160 ods. 1 Trestného poriadku uznesením vyšetrovateľa PZ zo dňa 23.06.2004 pod ČVS: PPZ-41/BPK-B-2004, v časti skutku ktorého

sa dopustil I.D. P.“, bolo zastavené uznesením Prezídia policajného zboru, Úradu proti korupcii v Bratislave z 30. mája 2005 ČVS: PPZ-41/BPK-B-2004, „lebo trestné stíhanie je neprípustné a nemožno ho začať z dôvodu, že I.D. P. dňa 14.03.1998 zomrel“ (viď čl. 163 až 165 spisu). O vine alebo nevine D. P. nerozhodoval súd.

Napriek tomu, že len súd rozhoduje o vine a treste za trestné činy (čl. 50 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky) a každý, proti komu sa vedie trestné konanie, považuje sa za nevinného, kým súd nevysloví právoplatným odsudzujúcim rozsudkom jeho vinu (čl. 50 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky) boli v inkriminovanom článku zvolené také slová, slovné spojenia a formulácie, ktoré si čitateľ mohol vysvetľovať tak, že vina D. P. bola súdom preukázaná. Dovolací súd tu má na mysli na prvej strane daného čísla periodika uverejnený titulok „P. spreneveril päť miliónov“ (čl. 6 spisu), ďalší obdobný, graficky osobitne zvýraznený, titulok „P. spreneveril päť miliónov!“ (čl. 7 spisu) a napokon podtitulok „Keby dnes populárny C. žil, sedel by vo väzení“. Tieto titulky sú výrazovo a významovo jednoznačné a ich výklad nedáva žiadny priestor na pochybnosti, či D. P. „spreneveril“ (t.j. dopustil sa trestného činu sprenevery) alebo nie. Jednoznačnosť týchto ešte aj graficky (tvorom, farbou a veľkosťou písma) zvýraznených slov a slovných spojení nezmierňujú ani časti článkov publikované pod titulkami, i keď sa v nich spomína „hrozba obvinenia z trestného činu sprenevery“ a vedomosť D. P., že „ho odsúdia a pôjde do väzenia“. Bežný (laický, bez právnického vzdelania) čitateľ periodika takého zamerania a takej povahy, o ktoré v danom prípade išlo, nemusí totiž vedieť, či o vine a treste súd môže alebo nemôže rozhodnúť aj po smrti osoby podozrivej zo spáchania trestnej činnosti.

Odporca sa v konaní bránil tým, že článok vychádzal z podkladov orgánov činných v trestnom konaní a že bolo legitímnym právom dôverovať v správnosť takto získaných informácií. Dovolací súd sa stotožňuje s jeho názorom, že novinári (vydavateľ) nemôžu znášať zodpovednosť za to, že šíria informácie poskytnuté orgánmi štátu, pretože to je ich úloha a poslanie. Majú pri tom právo spoľahnúť sa, že štátny orgán voči nim koná v súlade so zákonmi a Ústavou Slovenskej republiky a nemôžu znášať negatívne dôsledky toho, že tak štátny orgán prípadne nekonal (I. ÚS 2/1999). Pri tom treba rešpektovať tiež určité špecifiká bežnej periodickej tlače, určenej pre najširšiu verejnosť. Tlač tejto povahy a tohto zamerania (na rozdiel od publikácií odborných a vedeckých) môže v niektorých prípadoch – s ohľadom na rozsah jednotlivých príspevkov a čitateľský záujem – podať informáciu aj s určitým zjednodušením. Novinárom je dokonca umožnené používať určitú mieru prehánania

a provokácie. I keď nie každé zjednodušenie alebo provokácia musí viesť k zásahu do osobnostných práv dotknutých osôb, má aj takáto úprava informácie (jej zjednodušenie) svoje limity – nesmie ísť o úpravu, ktorá prekračuje rámec primeranosti, potreby a prípustnosti a vo svojej podstate znamená zásadnú vecnú zmenu získanej informácie.

Autor článku v danom prípade vychádzal z údajov, ktoré možno považovať za dôveryhodné. Na ich podklade mal ale v článku primerane vyjadriť, že išlo len o podozrenie zo spáchania trestného činu sprenevery, a nie preukázanie toho, že D. P. tento trestný čin spáchal. Autor článku však takto nepostupoval a poznatkov získaných od orgánov činných v trestnom konaní sa nedržal dôsledne. V článku nepodal iba informáciu o priebehu a výsledkoch trestného stíhania a nevyjadril v ňom iba „stav podozrenia zo spáchania trestného činu“. Predmetný článok, nerešpektujúc zásadu prezumpcie neviny, obsahoval aj také jednoznačné hodnotenie, ktoré evokovalo, že D. P. spáchal trestný čin sprenevery. Nezostal totiž len pri podaní informácie o podozrení, že D. P. prevzal sumu 5 000 000 Sk, použil ju na vlastnú potrebu a tým spôsobil hokejovému zväzu škodu v uvedenej výške, ale konštatoval, že D. P. túto sumu spreneveril.

Zásada prezumpcie neviny chráni každého pred vyslovením výroku o vine bez toho, aby bola jeho vina preukázaná v súlade so zákonom (Nölkenbockhoff v. Nemecko, rozsudok z roku 1987). Prezumpcia neviny nemôže zabrániť tomu, aby verejnosť bola informovaná o trestnom vyšetrení, vyžaduje ale, aby informácie boli podávané so všetkou uvážlivosťou a opatrnosťou. Inkriminovaný článok („uvážlivo a opatrne“) neprezentoval D. P. iba ako osobu podozrivú zo spáchania trestného činu, čo by nebolo porušením prezumpcie neviny (III. ÚS 83/01), ale ho v rozpore s touto zásadou prezentoval priamo ako páchatel'a trestnej činnosti. Z tohto dôvodu treba článok považovať za neprípustný zásah do osobnostných práv D. P.. Tento záver považuje dovolací súd za významný z hľadiska posúdenia spôsobilosti článku zasiahnuť aj do osobnostných práv navrhovateľov (k tomu viď bližšie 3.).

Dovolací súd po konštatovaní vyššie uvedeného na okraj ešte poznamenáva, že vždy treba starostlivo rozlišovať medzi faktami a hodnotiacimi úsudkami. Ide o to, že existenciu faktov možno preukázať, otázka pravdivosti hodnotiacich úsudkov ale nepripúšťa dôkazy (Lingens c. Rakúsko, rozsudok z roku 1986; obdobne Feldek c. Slovenská republika, rozsudok z roku 2001). Aj keď hodnotiaci úsudok vzhľadom na svoj subjektívny charakter vylučuje dôkaz pravdy, musí vychádzať z dostatočného faktického základu (Jerusalem,

c. Rakúsko, rozsudok z roku 2001). Pokiaľ niektorý novinový článok obsahuje aj hodnotiace úsudky autora, je potrebné, aby v ňom bol opísaný relevantný skutkový dej (skutkové tvrdenie) takým spôsobom, ktorý umožňuje čitateľovi urobiť si vlastný hodnotiaci úsudok. Článok, ktorý to neumožňuje, môže byť so zreteľom na individuálne okolnosti určitej veci neoprávneným zásahom do osobnostných práv (porovnaj rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 Cdo 61/2000 publikovaný v časopise Zo súdnej praxe pod č. 14/2001). Inkriminovaný článok obsahuje niektoré hodnotiace úsudky, ktorých skutkový podklad nie je dostatočne vysvetlený. Podľa názoru dovolacieho súdu ide o takýto úsudok napríklad v časti článku týkajúcej sa „nešťastného hazardu“ ako dôvodu vedúceho k samovražde D. P..

2. Odporca v konaní na súdoch nižších stupňov zdôrazňoval, že článok bol realizáciou slobody prejavu. Na tom zotrval aj vo vyjadrení k dovolaniu.

Podľa čl. 10 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd každý má právo na slobodu prejavu. Toto právo zahŕňa slobodu zastávať názory a prijímať a rozširovať informácie alebo myšlienky bez zasahovania štátnych orgánov a bez ohľadu na hranice. Sloboda prejavu je základným pilierom demokratickej spoločnosti, v ktorej je každému dovolené vyjadrovať sa k verejným veciam a vynášať o nich hodnotové sudy. Európsky súd pre ľudské práva vo svojej judikatúre pripomína, že tlač je „strážnym psom verejných vecí“ a hrá významnú úlohu v právnom štáte, pretože dovoľuje slobodnú hru politickej diskusie. Novinári majú (sociálnu) povinnosť poskytovať informácie a myšlienky týkajúce sa všetkých záležitostí verejného záujmu a verejnosť má právo takéto informácie získať. Dovolací súd zdôrazňuje, že verejnosť má právo na „úplné a presné“ informácie (porovnaj News Verlag GmbH & CoKG proti Rakúsku, rozsudok z 2000).

Základné práva a slobody sa v určitom konkrétnom prípade môžu dostať do konfliktu. Každý konflikt vo vnútri systému základných práv a slobôd treba riešiť prostredníctvom zásady ich spravodlivej rovnováhy (viď napr. PL. ÚS 22/06, PL. ÚS 6/04, III. ÚS 34/07) a so zreteľom na to, že všetky základné práva a slobody sa chránia len v takej miere a rozsahu, kým uplatnením jedného práva alebo slobody nedôjde k neprimeranému obmedzeniu či dokonca popretiu iného práva alebo slobody (napr. PL. ÚS 7/96). Pri strete práva na informácie a ich šírenie s právom na ochranu osobnosti a súkromného Ž., teda základných práv stojacich na rovnakej úrovni, je vecou súdu, aby s prihliadnutím na okolnosti

každého prípadu zvažili, či jednému právu nebola bezdôvodne daná prednosť pred druhým právom.

Odporcu treba považovať v danom prípade za „nosiťa“ slobody prejavu, a preto sa na neho vzťahuje zvýšená ochrana (privilegované postavenie) poskytovaná novinárom. Obsahom inkriminovaného článku boli nepochybne veci dôležitého verejného záujmu. Išlo o veci, o ktorých sú novinári v súlade so svojimi úlohami a poslaním v demokratickej spoločnosti oprávnení a povinní informovať. Článok informoval o otázkach legitímneho verejného záujmu – tak v zmysle informácií o osobe D. P., ako aj informácií o priebehu trestného stíhania. Osoby verejného záujmu vo všeobecnosti nemôžu zabrániť tomu, aby sa stali predmetom spravodajskej činnosti v rámci podávania informácií (pokiaľ sa tak deje vo verejnom záujme) a sú z týchto dôvodov vystavené širšej kontrole verejnosti a jej prísnejšiemu hodnoteniu než ostatné osoby. V prípade týchto osôb dochádza k zúženiu priestoru ich súkromnej sféry, v dôsledku čoho sa primerane znižuje aj úroveň ochrany ich osobnostných práv. Treba však zdôrazniť, že aj pri zohľadnení tejto stránky veci nemožno prehliadať prípustné medze realizácie slobody prejavu a práva na informácie, ktoré boli v danom prípade odporcom prekročené zverejnením informácií nepravdivých, neúplných, pravdu skresľujúcich a porušujúcich zásadu prezumpcie neviny (viď 1.).

Pokiaľ odvolací súd v preskúmvanej veci pri riešení konfliktu slobody prejavu a práva na ochranu osobnosti prehliadol, že článok prekročil medze slobody prejavu a neprípustne zasiahol do chránených osobnostných práv, spočíva jeho rozhodnutie na nesprávnom právnom posúdení veci.

3. Dovolací súd súhlasí s konštatovaním odporcu, že zásahom do osobnosti môže byť dotknutá vždy len konkrétna fyzická osoba ako celok predstavujúci jednotu už uvedených všeľudských vlastností (vlastností daných každému človeku) a individuálnych vlastností jednotlivca (črt vlastných len určitému človeku). Je tiež pravdou, že predmetný článok sa zamerával na osobu D. P., ktorý bol stredobodom jeho pozornosti; okrajová zmienka o manželke a deťoch mala zrejme iba vysvetliť pohnútky konania D. P. a dokresliť jeho vtedajšiu situáciu. To, že článok za predmet záujmu zvolil iba osobu D. P. (nie aj osoby navrhovateľov), ale ešte samo o sebe neznamená, že obsah článku nezasiahol do chránených osobnostných práv navrhovateľov.

Človek vo všeobecnosti počas svojho Ž. vstupuje do mnohých medziľudských vzťahov; v rodine, škole, bydlisku, na pracovisku vytvára rôzne spoločenstvá, partnerstvá a kolektívy. Rodinné vzťahy patria medzi najfrekvencovanejšie medziľudské vzťahy; najintímnejšími a najsúkromnejšími z nich sú spravidla vzájomné vzťahy medzi manželmi, prípadne medzi rodičmi a deťmi. Vo vnútri rodiny vzniká celý komplex najrozmanitejších vzťahov a väzieb takej povahy a takého charakteru, že jedným vonkajším zásahom vedeným proti niektorému členovi rodiny môže byť porušené právo na ochranu osobnosti viacerých členov rodiny [v súvislosti s tým viď aj Z III. (str. 178)]. Osobitnou stránkou tohto komplexu je nielen to, že a/ určitý vonkajší negatívny vplyv (zásah), ktorý jedna strana tohto vzťahu (jeden z manželov alebo jeden rodinný príslušník) považuje subjektívne za ujmu na svojej osobnosti, je spravidla aj druhou stranou tohto vzťahu (druhým manželom alebo rodinným príslušníkom) subjektívne vnímaný ako osobná ujma, ale tiež to, že b/ ujma spôsobená jednou stranou takéhoto rodinného vzťahu ujmu druhej strany daného vzťahu aj objektívne (skutočne) môže byť. Nie je preto vylúčené, že ten istý zásah do niektorej súčasti všeobecného práva na ochranu osobnosti jedného z manželov alebo členov rodiny je zároveň zásahom do niektorej (rovnakej alebo odlišnej) súčasti všeobecného práva na ochranu osobnosti druhého manžela alebo iných členov rodiny. Bezpochyby je aj v tomto prípade dotknutá konkrétna fyzická osoba s univerzálnymi a individuálnymi vlastnosťami.

Adekvátne tomu, ako široko, mnohohrsteve a rozmanito je vnútorne rozčlenená (štruktúrovaná) osobnosť fyzickej osoby, prichádza do úvahy aj mnohopočetná možnosť zásahov do práva na ochranu jej osobnosti. Z hľadiska skutkových okolností, z ktorých navrhovatelia v predmetnom konaní vyvodzovali, že odporca zasiahol do ich osobnosti, treba poukázať na to, že do rámca vymedzeného ustanoveniami § 11 až 13 Občianskeho zákonníka patrí – ako integrálna súčasť jednotného (všeobecného) práva na ochranu osobnosti – tiež právo na súkromie zahŕňajúce širokú oblasť súkromia fyzickej osoby, najmä jej súkromného Ž., intímnej a rodinnej sféry, vnútorného myšlienkového a citového Ž.. V najširšom zmysle sa toto právo týka aj práva na uchovanie pamiatky po najbližšom rodinnom príslušníkovi a právo na „dobré meno (členov) rodiny“. Súkromie je týmito ustanoveniami Občianskeho zákonníka považované za najvlastnejšiu, najvnútornejšiu a najintímnejšiu sféru človeka. Takto chápané právo na ochranu súkromia bráni osobnosť pred vonkajším neoprávneným zasahovaním, ktoré nepriaznivo ovplyvňuje rozvoj jej fyzickej, ale aj psychickej, morálnej a sociálnej integrity. Vnútorne sféra človeka nie je izolovaná od vonkajšieho sveta – dianie vo vonkajšom svete bezpochyby dopadá aj na vnútro človeka, sféru jeho emócií, myšlienok, predstáv,

postojov, názorov, a vyvoláva v ňom pozitívne i negatívne reakcie. Negatívny zásah do tejto sféry pôsobí neraz zraňujúco, znevažujúco, človeka zbavuje istoty a spôsobuje mu rozličné ujmy. Potreba diskretnosti a intimity je univerzálnou vlastnosťou každej ľudskej bytosti. Keďže táto potreba vyžaduje účinnú ochranu, zabezpečujú normy občianskeho práva v rámci ochrany osobnosti aj ochranu takto chápaného súkromia fyzickej osoby. Vychádzajú pri tom tiež z poznania, že za Ž. vytvorené rodinné putá a citové väzby pretrvávajú spravidla aj po smrti fyzickej osoby a sú naďalej pozostalými pociťované a prežívané vo forme pamiatky na zomrelého a úcty k nemu. Význam takýchto pút a väzieb, i keď pretrvávajú v pozmenenej podobe poznačenej smrťou (ktorá v tejto sfére môže mať niekedy dokonca aj umocňujúci vplyv), je nepopierateľný.

Samotný zánik rodinnoprávných vzťahov (z pohľadu striktne právneho) v dôsledku smrti rodiča alebo manžela neznamena automaticky zánik väzieb pozostalých na osobu zomrelého v celej ich škále. Nie je preto vylúčené, že určitý zásah, ku ktorému došlo po smrti fyzickej osoby, je neoprávneným zásahom nielen do osobnosti zomrelého (napríklad jeho občianskej cti a dôstojnosti), ale zároveň aj do osobnosti pozostalých (napríklad do ich práva na súkromie, zachovanie úctivej pamiatky na zomrelého). Podľa individuálnych okolností, za ktorých došlo k takémuto zásahu, prichádza preto do úvahy tak možnosť tzv. postmortálnej ochrany osobnosti zomrelého v zmysle ustanovenia § 15 Občianskeho zákonníka, ako aj možnosť ochrany osobnosti pozostalej osoby v zmysle § 11 až 13 Občianskeho zákonníka. Navrhovatelia v danom prípade zvolili druhú z uvedených možností.

Skutočnosť, na ktorú vzal dôraz odvolací súd – že predmetný článok sa týkal výlučne osoby a osobnosti D. P. (opisoval jeho osobu, konanie a posledné okamihy Ž.), bez ďalšie ešte neznamena, že článok nebol neoprávneným zásahom do osobnostných práv navrhovateľov 1/ a 2/. Pokiaľ odvolací súd založil svoje rozhodnutie na závere, že článok nezasiahol do cti, ľudskej dôstojnosti a dobrého mena navrhovateľov, opomenul ale posúdiť vec z pohľadu zásahu odporcu do ich práva na súkromie, spočíva jeho rozhodnutie na nesprávnom (neúplnom) právnom posúdení veci.

4. Z týchto dôvodov (viď 1. až 3.) dospel dovolací súd k záveru, že dovolatelia v dovolaní opodstatnene uplatnili dovolací dôvod v zmysle § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p. Dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu, ktorý spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci, zrušil podľa § 243b ods. 1 O.s.p. a vec vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie.

Ak dôjde k zrušeniu napadnutého rozhodnutia, súd, ktorého rozhodnutie bolo zrušené, koná ďalej o veci. Pritom je právny názor súdu, ktorý rozhodoval o dovolaní, záväzný. V novom rozhodnutí rozhodne súd znova aj o trovách pôvodného konania a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3:0.

P o u ě n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 13. októbra 2011

JUDr. Emil F r a n c i s c y, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: Klaudia Vrauková